

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 22 stycznia 2020 r.

Pozycja 59

POSTANOWIENIE z dnia 13 listopada 2019 r. Sygn. akt Ts 177/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Justyn Piskorski – przewodniczący i sprawozdawca
Leon Kieres
Zbigniew Jędrzejewski,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 11 stycznia 2017 r. o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej B.W.,

p o s t a n a w i a:

nie uwzględnąć zażalenia.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 25 sierpnia 2016 r., reprezentowana przez radcę prawnego B.W. (dalej: skarżąca) wystąpiła o stwierdzenie niezgodności:

1) art. 482 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (ówcześnie: Dz. U. z 2016 r. poz. 380; obecnie: Dz. U. z 2018 r. poz. 1025, ze zm.) z art. 64 ust. 2, art. 32 ust. 1 oraz art. 76 Konstytucji;

2) art. 823 w związku z art. 182 § 2 i art. 13 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (ówcześnie: Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.) z art. 64 ust. 2 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji;

3) art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 1992 r. Nr 72, poz. 359, ze zm.) w związku z art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (ówcześnie: Dz. U. Nr 149, poz. 703, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2018 r. poz. 2017, ze zm.) z art. 76, art. 32 ust. 1 oraz art. 64 ust. 2 Konstytucji.

Postanowieniem z 11 stycznia 2017 r. Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania skardze dalszego biegu. Postanowienie doręczono pełnomocnikowi skarżącej 30 stycznia 2017 r.

Na to postanowienie skarżąca – pismem z 6 lutego 2018 r. – wniosła zażalenie, domagając się nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074, ze zm.), do postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: u.o.t.p. TK) stosuje się przepisy tej ustawy. Skoro postępowanie zainicjowane rozpatrywaną skargą nie zostało zakończone przed 3 stycznia 2017 r., tj. dniem wejścia w życie u.o.t.p. TK, to zarówno postępowanie wstępne jak i merytoryczne rozpoznanie tej skargi określają przepisy u.o.t.p. TK.

Zgodnie z art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu. Trybunał w składzie trzech sędziów rozpatruje zażalenie na posiedzeniu niejawnym (art. 37 ust. 1 pkt 3 lit. c w związku z art. 61 ust. 5-8 u.o.t.p. TK). Na etapie rozpoznawania zażalenia Trybunał bada przede wszystkim, czy w wydanym postanowieniu prawidłowo stwierdził istnienie przesłanek odmowy nadania skardze dalszego biegu.

2. Odmowę nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu Trybunał oparł na następujących podstawach.

2.1. Trybunał uznał, że zarzut niezgodności art. 482 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (ówcześnie: Dz. U z 2016 r. poz. 380; obecnie: Dz. U. z 2018 r. poz. 1025, ze zm.; dalej: k.c.) z art. 64 ust. 2, art. 32 ust. 1 oraz art. 76 Konstytucji nie spełnia wymogu określonego w art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK, ponieważ skarżąca nie odniosła konstytucyjnego prawa podmiotowego wynikającego ze wskazanego wzorca kontroli do kwestionowanej normy prawnej.

Zarzucając niezgodność art. 482 § 1 k.c. z art. 64 ust. 2 Konstytucji, skarżąca – w ocenie Trybunału – poprzestała „wyłącznie na literalnym przywołaniu art. 64 ust. 2 Konstytucji, co jednak nie jest wystarczające”.

Zarzut „nieuzasadnionego pogorszenia sytuacji dłużników banków w stosunku do dłużników innych wierzycieli” (art. 64 ust. 2 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji) nie dotyczył – zdaniem Trybunału – kwestionowanego art. 482 § 1 k.c., lecz „bezpośrednio regulacji stanowiących o bankowym tytule egzekucyjnym”, których art. 482 § 1 k.c. nie zawiera.

W ocenie Trybunału, źródłem naruszenia wolności lub praw wynikających z art. 76 Konstytucji, a także z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 76 Konstytucji, nie był kwestionowany art. 482 § 1 k.c., lecz umowa zawarta między bankiem, a skarżącą.

Biorąc pod uwagę powyższe uchybienia, Trybunał zakwalifikował badaną skargę jako oczywiście bezzasadną i na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p. TK odmówił nadania jej dalszego biegu w zakresie zarzutu niezgodności art. 482 § 1 k.c. z art. 64 ust. 2, art. 32 ust. 1 oraz art. 76 Konstytucji.

2.2. Trybunał odmówił nadania skardze dalszego biegu w zakresie niezgodności art. 823 w związku z art. 182 § 2 i art. 13 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (ówcześnie: Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.p.c.) z art. 64 ust. 2 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji z następujących powodów. Po pierwsze, zakwestionowana norma prawna nie wyraża treści

normatywnych przypisywanych jej przez skarżącą, a więc ochrona konstytucyjności tej normy pozostawałaby bez wpływu na ochronę konstytucyjnych praw skarżącej. Po drugie, art. 823 k.p.c. utracił moc obowiązującą, co czyni niedopuszczalnym kontrolę jego konstytucyjności (art. 59 ust. 1 pkt 4 u.o.t.p. TK).

2.3. Zarzut niezgodności art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 1992 r. Nr 72, poz. 359, ze zm.; dalej: dawne prawo bankowe) w związku z art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (ówcześnie: Dz. U. Nr 149, poz. 703, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2018 r. poz. 2017, ze zm.; dalej: ustawa o zastawie rejestrowym) z art. 76, art. 32 ust. 1 oraz art. 64 ust. 2 Konstytucji, nie spełniał – w ocenie Trybunału – wymogu określonego w art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK, gdyż przepisy te nie stanowiły podstawy wydania ostatecznego orzeczenia w sprawie objętej badaną skargą konstytucyjną. Z tego względu, na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK, Trybunał odmówił skardze nadania dalszego biegu również w tym zakresie.

3. Zażalenie na to postanowienie, skarżąca oparła na następujących podstawach.

Po pierwsze, zdaniem skarżącej art. 482 § 1 k.c. stanowił „podstawę kapitalizacji odsetek w bankowym tytule egzekucyjnym”. W jej ocenie konstytucyjne prawo ochrony własności zostało wyczerpująco określone w skardze konstytucyjnej, a Trybunał nie odniósł się do zarzutu niezgodności tego przepisu z art. 32 ust. 1 Konstytucji jako „samodzielnym wzorcem kontroli”.

Po drugie, art. 823 w związku z art. 182 § 2 i art. 13 § 2 k.p.c. stanowił podstawę wydania ostatecznego orzeczenia w sprawie objętej badaną skargą konstytucyjną, a łączna interpretacja tych przepisów wyraża treści normatywne przypisywane im przez skarżącą w skardze.

Po trzecie, art. 53 ust. 2 dawnego prawa bankowego w związku z art. 51 ust. 2 ustawy o zastawie rejestrowym stanowiły – w ocenie skarżącej – podstawę wydania ostatecznego orzeczenia w sprawie objętej badaną skargą konstytucyjną.

4. Biorąc pod uwagę podstawy odmowy wskazane przez Trybunał w postanowieniu z 11 stycznia 2017 r. oraz argumenty skarżącej przedstawione w zażaleniu, Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że zarzuty podniesione w tym zażaleniu nie podważają podstaw odmowy nadania skardze dalszego biegu.

4.1. Pierwszy argument podniesiony w zażaleniu dotyczy zarzutu niekonstytucyjności art. 482 § 1 k.c.

Trybunał przypomina, że kwestionowany art. 482 § 1 k.c. (tzw. zakaz anatocyzmu) ogranicza wynikające z art. 481 § 1 k.c. generalne prawo wierzyciela do żądania od dłużnika zapłaty odsetek. W zaskarżonym postanowieniu Trybunał trafnie wyjaśnił, że zarzut „nieuzasadnionego pogorszenia sytuacji dłużników banków w stosunku do dłużników innych wierzycieli” nie dotyczył kwestionowanego art. 482 § 1 k.c., lecz „bezpośrednio regulacji stanowiących o bankowym tytule egzekucyjnym”, których art. 482 § 1 k.c. nie zawiera.

Skarżąca nie wskazała także, w jaki sposób konstytucyjne prawo równej dla wszystkich ochrony własności (art. 64 ust. 2 Konstytucji) mogło zostać naruszone przez art. 482 § 1 k.c. w kwestionowanym zakresie. Po pierwsze, wyprowadziła ona z tego przepisu normę, która nie stanowiła podstawy wydania ostatecznego orzeczenia (przepis nie daje wierzycielom prawa do kapitalizacji odsetek, lecz prawo to ogranicza). Po drugie, skarżąca

nie odniosła – bogatego w swej treści normatywnej – konstytucyjnego prawa równej dla wszystkich ochrony własności (art. 64 ust. 2 Konstytucji) do kwestionowanego przepisu.

Wobec tego, że – jak wyjaśnia skarżąca w zażaleniu oraz skardze konstytucyjnej – art. 32 ust. 1 Konstytucji może stanowić „samodzielny wzorzec kontroli” konstytucyjności art. 482 § 1 k.c. w postępowaniu zainicjowanym wniesieniem skargi konstytucyjnej, należy przypomnieć, że w postanowieniu pełnego składu z 24 października 2001 r. (sygn. SK 10/01, OTK ZU nr 7/2001, poz. 225), Trybunał Konstytucyjny zajął stanowisko, że co do zasady, w sprawach inicjowanych skargą konstytucyjną, niedopuszczalne jest powoływanie jako „samodzielnego” wzorca kontroli art. 32 Konstytucji. Przepis ten nie kreuje bowiem w sposób samoistny praw lub wolności jednostki o charakterze podmiotowym (art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK). Pogląd ten zachowuje nadal swą aktualność (zob. wyrok z 21 czerwca 2017 r., sygn. SK 35/15, OTK ZU A/2017, poz. 51). Skarżąca nie przedstawiła argumentacji, zgodnie z którą – w ramach rozpoznawanej sprawy – pogląd ten nie powinien znaleźć zastosowania lub należałoby od niego odstąpić.

4.2. Drugi argument podniesiony w zażaleniu dotyczył zarzutu niekonstytucyjności art. 823 w związku z art. 182 § 2 i art. 13 § 2 k.p.c.

4.2.1. Treść kwestionowanych przepisów jest następująca.

Artykuł 823 k.p.c.: „Postępowanie egzekucyjne umarza się z mocy samego prawa, jeżeli wierzyciel w ciągu roku nie dokonał czynności potrzebnej do dalszego prowadzenia postępowania lub nie zażądał podjęcia zawieszono postępowania. Termin powyższy biegnie od dnia dokonania ostatniej czynności egzekucyjnej, a w razie zawieszenia postępowania – od ustania przyczyny zawieszenia”. Przepis ten został – co przypominał Trybunał w zaskarżonym postanowieniu – uchylony 8 września 2016 r. na podstawie art. 2 pkt 87 ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1311, ze zm.).

Artykuł 182 § 2 k.p.c.: „Umorzenie postępowania zawieszono w pierwszej instancji nie pozbawia powoda prawa ponownego wytoczenia powództwa, jednakże poprzedni pozew nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa”.

Artykuł 13 § 2 k.p.c.: „Przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych w niniejszym kodeksie, chyba że przepisy szczególnie stanowią inaczej”.

Z przepisów tych, skarżąca zrekonstruowała następującą normę prawną: „postępowanie egzekucyjne – do chwili jego umorzenia z mocy prawa – wywiera skutki w zakresie przerwania biegu przedawnienia roszczeń objętych tym postępowaniem, jeżeli przed umorzeniem postępowania nabywca wierzytelności objętej tym postępowaniem wystąpił o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu stwierdzającemu tę wierzytelność na swoją rzecz”.

4.2.2. W postanowieniu z 11 stycznia 2017 r. Trybunał stwierdził, że: „art. 823 k.p.c. nie dotyczy przerwania biegu przedawnienia (nawiązując do skargi, przepis ten nie przewiduje, jakie są skutki toczącego się postępowania egzekucyjnego »w zakresie przerwania biegu przedawnienia«), podobnie zresztą jak art. 182 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Sytuacje, w których bieg przedawnienia ulega przerwaniu, wskazuje art. 123 § 1 k.c., niekwestionowany w skardze. Dodać też trzeba, że z art. 823, art. 182 § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. – interpretowanych łącznie – nie wynika norma, której kontroli domaga się skarżąca.”

4.2.3. Skarżąca odnosząc się w zażaleniu do tego stwierdzenia, wyjaśniała: „wszczęćie postępowania egzekucyjnego, umorzonego następnie z mocy prawa, powoduje przerwanie biegu przedawnienia roszczenia nim objętego, jeżeli po jego wszczęciu a przed jego umorzeniem nabywca wierzytelności objętej tym postępowaniem wystąpił o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu na swoją rzecz”. W ocenie skarżącej, do takiej właśnie konkluzji doszedł sąd w orzeczeniu wskazanym w skardze jako ostateczne w sprawie, mimo że „w orzecznictwie sądowym przyjęte jest odmienne rozumienie tego przepisu”.

4.2.4. Wziąwszy pod uwagę: 1) treść kwestionowanych przepisów, 2) normę prawną, którą skarżąca z nich rekonstruuje i kwestionuje w skardze 3) oraz wyjaśnienia skarżącej wskazane w zażaleniu – Trybunał Konstytucyjny stwierdził, co następuje.

Skarżąca zrekonstruowała z kwestionowanych przepisów normę prawną, która bezpośrednio z nich nie wynika, lecz którą wyprowadził – zdaniem skarżącej – sąd wydający ostateczne orzeczenie w sprawie objętej badaną skargą. Stanowisko to zostało bliżej wyjaśnione w samym postanowieniu Trybunału z 11 stycznia 2017 r. W tym stanie rzeczy, skarżąca domaga się przeprowadzenia przez Trybunał kontroli konstytucyjności normy indywidualno-konkretnej (aktu stosowania prawa). Należy jednak przypomnieć, że przedmiotem postępowania zainicjowanego wniesieniem skargi konstytucyjnej jest hierarchiczna kontrola zgodności ogólnych norm prawnych z normą konstytucyjno-prawną. Norma ogólna jest adresowana do rodzajowo określonego adresata (norma generalna) i wyznacza mu postępowanie w zasadzie powtarzalne (norma abstrakcyjna) – zob. wyrok pełnego składu z 16 listopada 2011 r., sygn. SK 45/09, OTK ZU nr 9/A/201, poz. 97. Natomiast normą indywidualno-konkretną jest akt stosowania prawa (np. wyrok sądowy), czyli akt zastosowania ogólnej normy prawnej do indywidualnie oznaczonej osoby i rozstrzygający, czy na tę osobę należy nałożyć określony, skonkretyzowany obowiązek lub przyznać jej określone, skonkretyzowane uprawnienie (zob. L. Morawski, *Wstęp do prawoznawstwa*, Wyd. XVII, Toruń 2016, s. 55-56). Trybunał przypomina, że nie jest uprawniony do kontrolowania wykładni przepisów ani aktów stosowania prawa, jednak w ramach wyjątku, w zakresie kognicji Trybunału mieści się dokonywanie kontroli konstytucyjności treści normatywnej przepisu uzyskanej w wyniku jednolitej, powszechnej i stałej wykładni sądowej (zob. wyroki TK z: 24 czerwca 2008 r., sygn. SK 16/06, OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 85, czy 2 czerwca 2009 r., sygn. SK 31/08, OTK ZU nr 6/A/2009, poz. 83). Skarżąca nie kwestionuje jednak treści normatywnej przepisów, uzyskanej w wyniku jednolitej, powszechnej i stałej wykładni sądowej. Przekonuje bowiem, że kwestionowana norma prawna była jednostkowym i wadliwym aktem stosowania prawa. Z tego względu Trybunał nie ma podstaw do dokonania takiej kontroli (zob. postanowienie TK z 7 czerwca 2018 r., sygn. Ts 140/17, OTK ZU B/2018, poz. 121).

Co więcej, zrekonstruowana w skardze konstytucyjnej norma prawna dotyczy sytuacji, w której bieg przedawnienia ulega przerwaniu. Sytuację taką reguluje art. 123 § 1 k.c., który nie został zakwestionowany w skardze konstytucyjnej – co z resztą Trybunał wskazał w postanowieniu o odmowie nadania skardze dalszego biegu.

Z tych względów należy stwierdzić, że z art. 823 w związku z art. 182 § 2 i art. 13 § 2 k.p.c. nie wynika norma, której kontroli domaga się skarżąca. A wobec tego odmowę nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej – w zakresie zarzutu ich niekonstytucyjności – należy uznać za prawidłową.

4.2.5. To co może wzbudzać wątpliwości na gruncie wykładni operatywnej, a co nie zostało podniesione w zażaleniu, to uznanie, że wobec utraty mocy obowiązującej art. 823 k.p.c., który skarżąca łączy z art. 182 § 2 oraz art. 13 § 2 k.p.c., skardze należało odmówić

nadania dalszego biegu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 4 u.o.t.p. TK. Po pierwsze, przepis ten określa przesłankę umorzenia postępowania, a nie odmowy nadania skardze dalszego biegu. Po drugie, analiza tej przesłanki, w sprawie inicjowanej wniesieniem skargi konstytucyjnej, powinna zawsze zostać dokonana z uwzględnieniem art. 59 ust. 3 u.o.t.p. TK poprzez badanie, czy wydanie orzeczenia w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw. Takiej analizy w postanowieniu z 11 stycznia 2017 r. Trybunał nie przeprowadził. Jest to jednak uwaga niemająca wpływu na nieuwzględnienie zażalenia z dwóch powodów. Po pierwsze, zarzut taki nie został w zażaleniu podniesiony, a Trybunał rozpoznając zażalenie – co należy podkreślić – związany jest zarówno zakresem zaskarżenia jak i argumentacją wskazanymi w tym środku zaskarżenia (zasada skargowości wynikająca z art. 67 ust. 1 w związku z art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK). Po drugie, niezależnie od tej oceny, odmowa nadania skardze dalszego biegu w zakresie zarzutu niekonstytucyjności art. 823, w związku z art. 182 § 2 i art. 13 § 2 k.p.c. – jako niezależna – jest zasadna.

4.3. Trzeci argument podniesiony w zażaleniu dotyczył zarzutu niekonstytucyjności art. 53 ust. 2 dawnego prawa bankowego w związku z art. 51 ust. 2 ustawy o zastawie rejestrowym z art. 76, art. 32 ust. 1 oraz art. 64 ust. 2 Konstytucji.

W ocenie skarżącej, przepisy te stanowiły podstawę ostatecznego orzeczenia, gdyż „bank mimo braku zgody skarżącej w zawartej umowie wszczął egzekucję (...) na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego” zaopatrzonego w klauzulę wykonalności. Tak więc, źródło naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw skarżącej, upatruje ona w naruszeniu przez bank zawartej ze skarżącą umowy bankowej, nie zaś w zakwestionowanych przepisach. Należy podzielić pogląd wyrażony w postanowieniu z 11 stycznia 2017 r., zgodnie z którym „sądy w sprawie skarżącej nie badały, czy bankowy tytuł egzekucyjny został prawidłowo wystawiony, w szczególności nie brały pod uwagę brzmienia art. 53 ust. 2 dawnego prawa bankowego w związku z art. 51 ust. 2 ustawy o zastawie rejestrowym”.

W tym stanie rzeczy, odmowę nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej – w zakresie zarzutu niekonstytucyjności art. 53 ust. 2 dawnego prawa bankowego w związku z art. 51 ust. 2 ustawy o zastawie rejestrowym – należy uznać za prawidłową.

4.4. Porównując podstawy odmowy nadania skardze dalszego biegu oraz argumentację podniesioną w zażaleniu na to postanowienie, należy stwierdzić, że zażalenie nie odnosiło się do wszystkich podstaw odmowy, a argumentacja zaprezentowana w zażaleniu nie podważyła podstaw odmowy nadania skardze dalszego biegu. Z tego względu zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.